

UDK 726:272-523.42(497.581.2Drniš)“15/20”(091)
271.22(497.11)-9

<https://doi.org/10.53745/ccp.46.91.5>

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 17. prosinca 2022.

Prihvaćeno za objavljivanje: 4. siječnja 2023.

SAKRALNA SLOJEVITOST POLOŽAJA PRAVOSLAVNE CRKVE USPENJA PRESVETE BOGORODICE U DRNIŠU

Kristina BABIĆ

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet u Splitu
Poljička cesta 35, 21 000 Split
kbabic@ffst.hr

Frane PRPA

Prpe 6, Siverić
fprpa157@gmail.com

Sakralni kontinuitet na lokalitetu gdje je danas smještena pravoslavna crkva Uspenja Presvete Bogorodice u Drnišu može se pratiti od 17. stoljeća pa sve do danas. Najstariji poznati prikaz sakralne građevine na tom lokalitetu ucrtan je na skici katastarske mape Drniša iz 1710. godine. U sljedećim dvama stoljećima doći će do promjena na samom sakralnom objektu koji će, uslijed trošnog stanja, biti zatvoren 1888. godine, a potom i srušen 1898. godine. Kako se crkva već koncem osamdesetih godina 19. stoljeća nalazila u ruševnom stanju, prvi prijedlozi nacrtu nove crkve nastaju već 1890. godine, ali do njihove realizacije neće doći zbog velikih financijskih troškova. U konačnici, projekt nove pravoslavne crkve bit će ostvaren prema nacrtima Ćirila Metoda Ivekovića iz 1908. godine.

KLJUČNE RIJEČI: Ćiril Metod Iveković, Drniš, neoromanika, mletački katastar, pravoslavna crkva, urbanistički razvoj Drniša.

Uvod

U neposrednoj blizini Poljane, glavnog trga grada Drniša, a sjeverozapadno od nje (k. č. zgr. *1, k. o. Drniš) nalazi se pravoslavna crkva Uspenja Presvete Bogorodice, koja je

izgrađena 1908. godine prema projektu arhitekta Ćirila Metoda Ivekovića.¹ Recentnim arhivskim istraživanjima kao i proučavanjem prethodno objavljenih starih geografskih i inih prikaza grada Drniša došli smo do novih spoznaja o kronologiji sakralnih zdanja navedenog lokaliteta.

Pravoslavna crkva Uspenja Presvete Bogorodice te postojanje grčkog obreda u Drnišu do sada se, prema našim saznanjima, nije našlo u fokusu znanstvenih istraživanja. Ipak, neki su se autori u svojim istraživanjima usputno doticali navedenih tema. Karlo Kosor je iz dnevnog tiska koji je izlazio krajem 19. i početkom 20. stoljeća izvukao informacije o trošnosti stare pravoslavne crkve 1888. godine, zbog čega je i zatvorena, te polaganju kamena temeljca na blagdan Velike Gospojine 28. kolovoza 1898. za novu crkvu koju je projektirao Ćiril Metod Iveković.² Isti je autor opsežno obradio povijest Drniša tijekom uprave Mletačke Republike. U tom je tekstu osobitu pozornost posvetio i vjernicima *di rito greco*, čije je obitavanje i prakticiranje vjere u Drnišu zabilježeno u pisanim i grafičkim izvorima. Kosor je prvi objavio cijeli niz pisanih izvora koji dokazuju da je krajem 17. stoljeća u Drnišu postojala grkokatolička crkva te predlaže da bi možda neka od džamija mogla biti prenamijenjena za potrebe te liturgije.³ Stari prikazi Drniša, koje su objedinjene objavili Davor Gaurina i Joško Zaninović⁴, ipak nam pružaju mogućnost preciznije ubikacije te crkve, o čemu će biti više riječi u nastavku teksta. Spominjući pravoslavnu crkvu u Drnišu, neophodno je navesti opsežu povijesnu studiju Mile Bogovića o pravoslavlju u Dalmaciji tijekom mletačke vladavine. U navedenoj knjizi autor se bavi povijesnim i crkveno-povijesnim pitanjima, usputno navodeći i Drniš,⁵ međutim ne bavi se ubikacijom prve crkve *di rito greco*, kao ni postojećom pravoslavnom crkvom.

1. Katatarske mape Drniša iz 1710. i 1725. godine – ishodišta za ubikaciju crkve *di rito greco* u Drnišu

Pitanje ubikacije prve crkve *di rito greco* postavio je Karlo Kosor 1995. godine, predloživši prenamjenu neke od džamija,⁶ memorabilija nekadašnje osmanske vlasti (1522. – 1683.).⁷ Ipak, dva povijesna prikaza Drniša – konkretno skica katastarske mape iz 1710.

¹ Crkva je upisana u *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske*, na *Listu zaštićenih kulturnih dobara* pod registarskom oznakom Z-3759.

² Karlo KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska za hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji«, *Kačić : zbornik Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja = acta Provinciae ss. Redemptoris Ordinis Fratrum Minorum in Croatia*, god. 8, Split, 1976., str. 177.

³ Karlo KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, *Povijest Drniške krajine : zbornik povijesnih studija : 1494. – 1994.*, (ur. Ante ČAVKA), Split, 1995., str. 221–228.

⁴ Davor GAURINA, Joško ZANINOVIĆ, *Drniš na starim grafikama, razglednicama i fotografijama*, Drniš, 2010.

⁵ Mile BOGOVIĆ, *Katolička Crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za mletačke vladavine*, Zagreb, 1982., str. 46, 92, 127, 169.

⁶ K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 221.

⁷ Kornelija JURIN STARČEVIĆ, »Osmanski Drniš: popisni defteri, narativna vrela i arheološki ostatci kao izvori za (re)interpretaciju osmanske historije u današnjoj Dalmaciji«, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, god. 64, 2015., str. 217–238; Karlo KOSOR, »Drniška krajina za turskoga vladanja«, *Povijest Drniške krajine : zbornik povijesnih studija : 1494. – 1994.*, (ur. Ante ČAVKA), Split, 1995., str. 103–179; Mustafa Seid TRALJIĆ, »Drniš šesnaestoga i sedamnaestoga stoljeća«, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, sv. 19, Zadar, 1972., str. 393–404.

te iz 1725. godine – obje pohranjene u Državnom arhivu u Zadru – donose dragocjene podatke koji omogućuju ubikaciju navedene crkve na područje današnje pravoslavne crkve Uspenja Presvete Bogorodice.

Krajem 17. stoljeća, ali i tijekom 18. stoljeća, uz drniške crkve sv. Ante,⁸ sv. Barbare⁹ i sv. Roka¹⁰ spominje se i crkva koja je služila novodoseljenom stanovništvu iz zapadne Bosne. Naime, iz pisanih povijesnih izvora znamo kako se poslije 1688. godine na području Drniške i Kninske krajine doselilo stanovništvo koje se deklariralo kao vjernici *di rito greco, ritus Graeci* ili *Graeci*, tj. vjernici grčkog obreda.¹¹ U pisanim povijesnim vrelima 18. stoljeća posebne poteškoće predstavljaju pojmovi koji se razlikuju u odnosu na nazive koji se danas koriste. U spisima 18. stoljeća tako razlikujemo tri skupine prema nazivima: *catholici, cattolici* ili *latini* (kršćani pripadnici Latinske crkve); *graeci, greci* (kršćani grčkog ili bizantskog obreda); *greci latini* (grkokatolici odnosno kršćani sjedinjeni s Katoličkom crkvom, ali prakticiraju bizantski obred).¹²

1.1. Katastarska mapa Drniša iz 1710. godine

Ne ulazeći u rečena pitanja crkvene povijesti, pozabavit ćemo se ubikacijom prve crkve *di rito greco* na području Drniša. Na skici katastarske mape Drniša iz 1710., u mreži gradskih komunikacija podno Gradine, ucrtana je građevina ravnog začelja s trostrešnim krovom i aksijalnim zvonikom na pročelju. Uz opisanu građevinu stoji legenda *Chiesa di sant' Maria d'Grecij* (Slika 1) Prostorni reperi ucrtani na katastarsku mapu – kanjon Čikole, potom mlinica (*Mollini di rodde sei di consst^{ti}*) u kanjonu podno Gradine,¹³ most¹⁴ kojim se i danas pristupa Drnišu iz pravca Splita te utvrda Gradina – srednjovjekovni nukleus

⁸ Nastala prenamjenom džamije Halil-hodže. K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 211; Antonia TOMIĆ, *Sakralna arhitektura drniškoga i skradinskoga područja u XVIII. stoljeću*, Drniš, 2017., str. 36.

⁹ Nastala prenamjenom džamije Šahin-age Terzibalića. K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 211; A. TOMIĆ, *Sakralna arhitektura*, str. 39; Frane PRPA, *Urbanistički razvoj grada Drniša*, (diplomski rad), Sveučilište u Splitu, 2022., str. 64.

¹⁰ A. TOMIĆ, *Sakralna arhitektura*, str. 73.

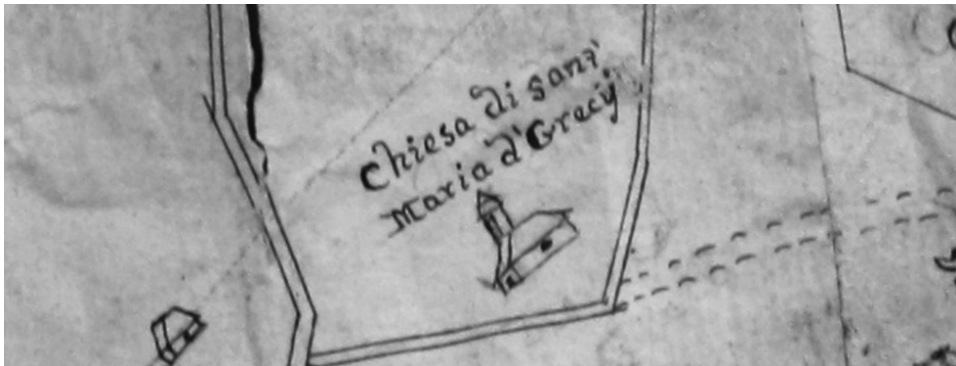
¹¹ K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 221.

¹² Vicko KAPITANOVIĆ, »Religiozni život i međusobni odnosi katolika i pravoslavnih na području skradinske biskupije u XVIII. st.«, *Godišnjak Titius : godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke*, god. 4, br. 4, Split, 2011., str. 58.

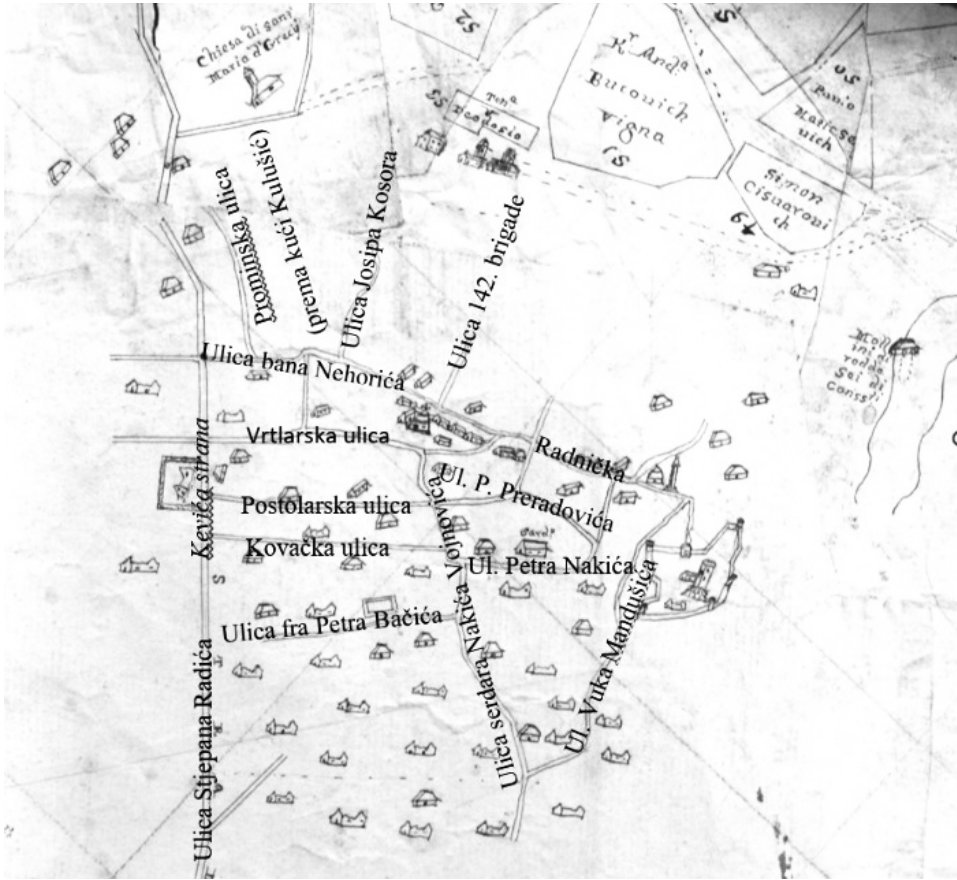
¹³ Mlinica i danas postoji. Najstariji poznati slikovni prikaz mlinice podno Gradine nalazi se na prikazu *Opsada Drniša 1648.* koji je datiran u drugu polovicu 17. stoljeća. Izvori 19. stoljeća je bilježe kao *Molini Nachich* bilježeći i prezime obitelji u čijem je vlasništvu – Nakić odnosno Nakić-Vojnović (izvor: HR-DAZD-383 Vodotok rijeke Čikole od Tercibalića do Otavica (1821.), 1.7.4.4. Projekt regulacije rijeke Čikole 1817.; Državni arhiv u Zadru (dalje: HR-DAZD) – 383 Situacijski plan vodotoka rijeke Čikole, od Turskog mosta do mlina Nakić, 1821. Pianta Situazione d'una parte del Torrente Cicola cioe dal Ponte detto Turco fino ai fù Molini Nakić riguardante li lavori eseguiti nall' anno 1821., 1.7.4.5., stara signatura: 245/5); Frane PRPA, *Osmanska i barokna arhitektura grada Drniša*, (završni rad), Sveučilište u Splitu, 2020., str. 66.

¹⁴ Most je izgrađen za osmanske uprave te ga izvori s početka 19. stoljeća nazivaju *Ponte Turco* ili *Ponte di Turco*. Most je bio peterolučan i nalazio se nizvodno od mjesta gdje se potok Radnić ulijevao u rijeku Čikolu. HR-DAZD-383 Vodotok rijeke Čikole od Tercibalića do Otavica (1821.), 1.7.4.4. Projekt regulacije rijeke Čikole 1817.; HR-DAZD-383 Situacijski plan vodotoka rijeke Čikole, od Turskog mosta do mlina Nakić, 1821. Pianta Situazione d'una parte del Torrente Cicola cioe dal Ponte detto Turco fino ai fù Molini Nakić riguardante li lavori eseguiti nall' anno 1821., 1.7.4.5., stara signatura: 245/5; F. PRPA, *Osmanska i barokna arhitektura*, str. 25–27; F. PRPA, *Urbanistički razvoj grada Drniša*, str. 49–51.

budućeg grada. Kanjon rijeke Čikole predstavlja prirodnu južnu granicu grada. Na sasvim suprotnom, dakle sjevernom rubu grada ucrtano je sakralno zdanje s legendom *Chiesa di sant' Maria d'Grecij*. Između Gradine i spomenute crkve nalazi se mreža ulica koja se u velikoj mjeri poklapa s položajem, rasporedom i trasama današnjih ulica. Sjeverozapadno od crkve prikazana je ulica koja je trasirana prema jugoistoku, dakle prema kanjonu Čikole, a koju je s većom vjerojatnošću moguće poistovjetiti s današnjom Ulicom Stjepana Radića (tzv. *Nakića strana*). Otprilike paralelno s njom krivuda uža komunikacija koju je moguće poistovjetiti s današnjom Ulicom serdara Nakića Vojnovića. Područje između tih dviju ulica ispresijecano je manjim komunikacijama trasiranim u smjeru sjeverozapad – jugoistok. Od spomenute crkve prema Gradini ucrtane su ulice koje se mogu poistovjetiti s današnjima: Ulica bana Nehorića i njezin nastavak prema Gradini – Radnička ulica, Vrtlarska ulica, Postolarska ulica, Kovačka ulica i Ulica fra Petra Bačića. Ulica čiji se položaj i trasa poklapaju s današnjom Ulicom bana Nehorića na katastarskoj mapi iz 1710. ima i odvojke prema sjeveru, koji idu u smjeru prema *Chiesa di sant' Maria d'Grecij*, međutim ne dosežu do same crkve, te odgovaraju današnjim ulicama (navedene od zapada prema istoku): Prominska ulica, Ulica Josipa Kosora te Ulica 142. brigade (Slika 2). Iz svega navedenog možemo zaključiti da postojeća mreža ulica odgovara onoj ucrtanoj na katastarskoj mapi iz 1710. godine, što neosporno ukazuje na vjerodostojnost analiziranoga grafičkog izvora kao i na kontinuitet gradskih komunikacija do danas. Detaljnom analizom katastarske mape iz 1710. godine evidentno je da je *Chiesa di sant' Maria d'Grecij* izgrađena na sjevernom rubu grada te da odgovara današnjem položaju pravoslavne crkve Uspenja Presvete Bogorodice.

Slika 1. Chiesa di sant Maria d'Graecij u Drnišu na prikazu iz 1710. godine (izvor: HR-DAZD-8, Mletački katastar – Skice katastarskih mapa područja Zadra, Knina i Imotskoga (1709. – 1756.), Drniš, 53)

Slika 2. Segment skice katastra iz 1710. s označenim imenima današnjih ulica (izvor: HR-DAZD-8, Mletački katastar – Skice katastarskih mapa područja Zadra, Knina i Imotskoga (1709. – 1756.), Drniš, 53; grafičke intervencije: F. Prpa) (desno), digitalni ortofoto Drniša (*Google maps*, posjećeno 18. 11. 2022.)

1.2. Katastarska mapa Drniša iz 1725. godine

Aksonometrijski prikaz grada na marginama katastarske mape Drniša iz 1725. godine prikazuje veoma sličnu prostornu situaciju. Spomenuti prikaz grada sugerira da je crtač promatrao grad s istoka pa su s lijeva (jug) na desno (sjever) prikazani sljedeći prostorni reperi: utvrda Gradina, crkva sv. Barbare (prenamijenjena džamija Šahin-age Terzibalića), stambeni kompleks Nakić-Vojnović te crkva sv. Ante (prenamijenjena džamija Halil-hodže). Sjeveroistočno od Sv. Ante, prikazane su četiri izdužene zgrade koje omeđuju gradsku površinu pravokutnog tlocrta – riječ je o mletačkim kvartirima (vojarni), čiji je položaj naslijedila Poljana – glavni gradski trg Drniša.¹⁵ Sjeverno od mletačkih kvartira

¹⁵ F. PRPA, *Urbanistički razvoj grada Drniša*, str. 5.

prikazana je sakralna građevina ravnog začelja, orijentiranog prema jugoistoku, s trostrešnim krovom i aksijalnim zvonikom na pročelju (Slika 3). Usporedbom prikaza Drniša iz 1710. i 1725. godine očito je da je na sjevernom rubu grada prikazana ista crkva s istim prepoznatljivostima arhitektonskog oblikovanja (ravnim začeljem, aksijalnim zvonikom na glavnom pročelju i trostrešnim krovom).

Slika 3. Crkva Gospojine u Drnišu na prikazu iz 1725. godine (izvor: HR-DAZD-8, Mletački katastar – Skice katastarskih mapa područja Zadra, Knina i Imotskoga (1709. – 1756.), Drniš, 43)

2. Crkve koje su prethodile današnjoj crkvi Uspenja Presvete Bogorodice u Drnišu

Osim dviju katastarskih mapa Drniša iz 1710. i 1725., u Državnom arhivu u Zadru pohranjen je situacijski tlocrt lokaliteta iz 1890. godine (Slika 10), potom snimak postojećeg stanja naslovljen *Chiesa gr. or. a Drnis* (tlocrt, nacrt glavnog i zapadnog pročelja i uzdužni presjek) s ucrtanim pukotinama iz 20. prosinca 1893. godine) (Slike 6 – 8), te projekt *Nova chiesa gr. or. di Dernis*, koji potpisuje Ćiril Metod Iveković (tlocrt prizemlja, tlocrt prizemlja i krova, poprečni presjek, konstrukcija kupole) (Slike 10 – 13). Na temelju još neobjavljenih navedenih grafičkih izvora i objavljenih pisanih povijesnih izvora moguće je predložiti kronologiju lokaliteta na kojem se danas nalazi pravoslavna crkva Uspenja Presvete Bogorodice.

2.1. *Chiesa di sant' Maria d'Grecij*

Prvi sakralni objekt na tom lokalitetu zacijelo je crkva koja je u katastarskoj mapi Drniša iz 1710. godine zabilježena kao *Chiesa di sant' Maria d'Grecij*. Kao što smo vidjeli, ista je crkva ucrтана i u katastarsku mapu iz 1725. godine. Nije moguće sasvim sigurno odrediti

kada je crkva sagrađena. Donja datacijska granica vjerojatno je 1683. godina od kada je Drniš pod vlašću Mletačke Republike,¹⁶ a gornju datacijsku granicu predstavlja najstariji prikaz crkve datiran u 1710. godinu (Slika 1).

K. Kosor donosi pisane povijesne izvore koji crkvu spominju tijekom 18. stoljeća. Godine 1725. biskup Donadonije pohodio je crkvu te zabilježio da je u lošem stanju,¹⁷ što bi podrazumijevalo da je crkva sagrađena nekoliko desetljeća ranije – možda već u posljednjoj četvrtini 17. stoljeća, tj. odmah po uspostavi mletačke vlasti. Pet godina nakon, 1730. godine, crkvena Uprava moli općeg providura S. Vendramina (1729. – 1732.) za dozvolu proširenja crkve Gospojine u Drnišu. Drugog dana u mjesecu svibnju iste godine izdana je dozvola za dogradnju kapele.¹⁸ Kod slučaja iz 1730. godine nailazimo na određene nelogičnosti. Naime, postavlja se pitanje ako je crkva bila pretijesna za tadašnji broj vjernika, kako to da se crkvena uprava odlučila na dogradnju bočne kapele, a ne na proširenje prostora za vjernike? Ono što je sasvim sigurno jest činjenica kako se problem nedostatka prostora nije mogao riješiti dogradnjom kapele.

Vizitacija biskupa Donadonija iz 1734. godine ponovo bilježi loše stanje crkve koje potkrepljuje spomenom kositrenog kaleža i drvenog tabernakula na oltaru.¹⁹ Uzastopno bilježenje lošeg stanja crkve te istodobno odobravanje njezine dogradnje pomalo zbunjuje. Naime, moguće je da je crkva prije dogradnje kapele bila sanirana. Godine 1741. crkva Velike Gospojine zabilježena je kao jedna od četiriju crkava *di rito greco* na području drniške župe (uz Sv. Juru/Đorđa u Kričkama, koja je nedavno i obnovljena, potom Sv. Petra u Klancu i Sv. Petka u Kadinoj Glavici).²⁰ Iste godine crkvu je pohodio biskupski delegat kanonik Dobrojević, ali mu nije dozvoljeno da pregleda tabernakul pa je otišao neobavljena posla.²¹

Postavlja se pitanje možemo li shematski tlocrt pravoslavne crkve iz austrijskog katastra, datiranog 1828. godine (Slika 4), te snimak postojećeg stanja crkve iz 1893. poistovjetiti s prvom fazom crkve shematski prikazane na katastarskim mapama iz 1710. i 1725. Položaj svih prikazanih crkva u rasteru gradskih komunikacija je identičan, kao i oznaka grčkog obreda.²² Međutim, na prikazima Drniša s početka 18. stoljeća građevina je prikazana s ravnim začeljem orijentiranom prema jugoistoku, trostrešnim krovom i aksijalnim zvoničkom, dok austrijski katastar iz 1828., situacijski plan (1890.) i snimak postojećeg stanja (1893.) jasno prikazuju jednobrodnu crkvu s polukružnom apsidom također na jugoistoku te aneksom.²³ Na navedeno pitanje, u ovom trenutku nije moguće dati sasvim pouzdan

¹⁶ K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 181–240; Gligor STANOJEVIĆ, *Dalmacija u doba morejskog rata 1684. – 1699.*, Beograd, 1962.

¹⁷ K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 222 i ondje citirani izvori.

¹⁸ *Isto.*

¹⁹ K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 224 i ondje citirani izvori.

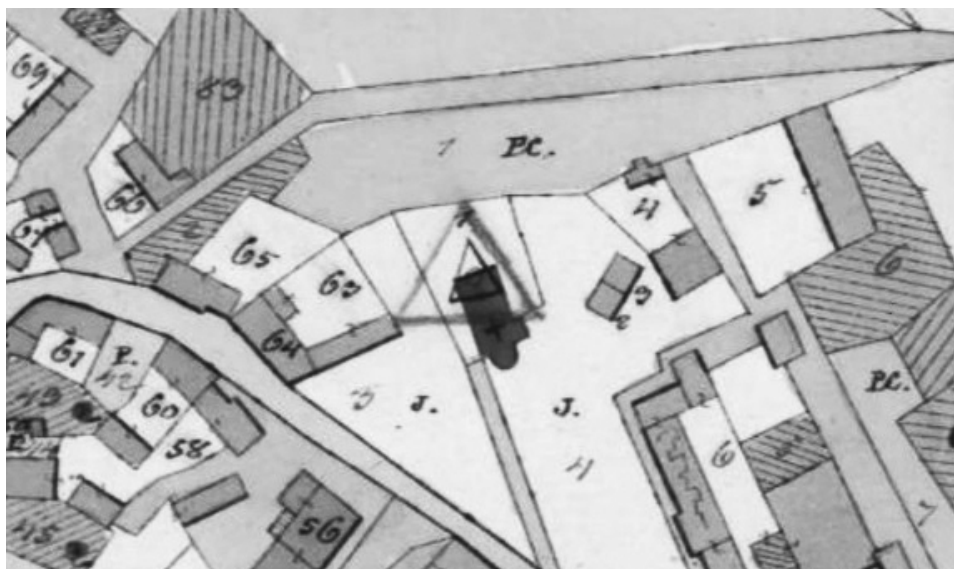
²⁰ K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 221 i ondje citirani izvori.

²¹ K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 224 i ondje citirani izvori.

²² 1710. *Chiesa di sant' Maria d'Grecij* (HR-DAZD-8, Mletački katastar – Skice katastarskih mapa područja Zadra, Knina i Imotskoga (1709. – 1756.), Drniš, 53); 1893. *Chiesa gr. or. a Drnis* (HR-DAZD-89, Namjesništvo za Dalmaciju – Građevinski odjel, Drniš: gradnja pravoslavne crkve 1901. – 1909., D,60.A/1, br. 139, tav. I.).

²³ Ostaje otvoreno pitanje možemo li aneks na istočnom pročelju uz svetište poistovjetiti s dograđenom kapelom koju spominju dokumenti iz 1730. godine K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, str. 222 i ondje citirani izvori.

odgovor. Bez obzira na to je li riječ o dvjema fazama lokaliteta (pritom bi prva faza bila crkva s ravnim začeljem na jugoistoku, ucrtana u katastarske mape Drniša 1710. i 1725., a druga jednobrodna crkva s polukružnom apsidom na jugoistoku i aksijalnim zvonikom, dokumentirana nacrtom dokumentacijom 1890. i 1893.) ili je riječ zapravo o istoj crkvi koja je izgrađena krajem 17. stoljeća te je 1888. godine zatvorena,²⁴ a potom i srušena, a na njezinu mjestu sagrađena nova, neupitno je da se u obama slučajevima radi zapravo o građevini/građevinama na istom lokalitetu.

Slika 4. Isječak iz austrijskog katastra s prikazom položaja pravoslavne crkve, 1828. (<https://maps.arcanum.com/en/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=1797517.3092051519%2C5443437.245149926%2C1799331.4942983577%2C5444112.040790257>, posjećeno 12. studenoga 2022.)

2.2. *Chiesa greca ortodossa a Drniš*

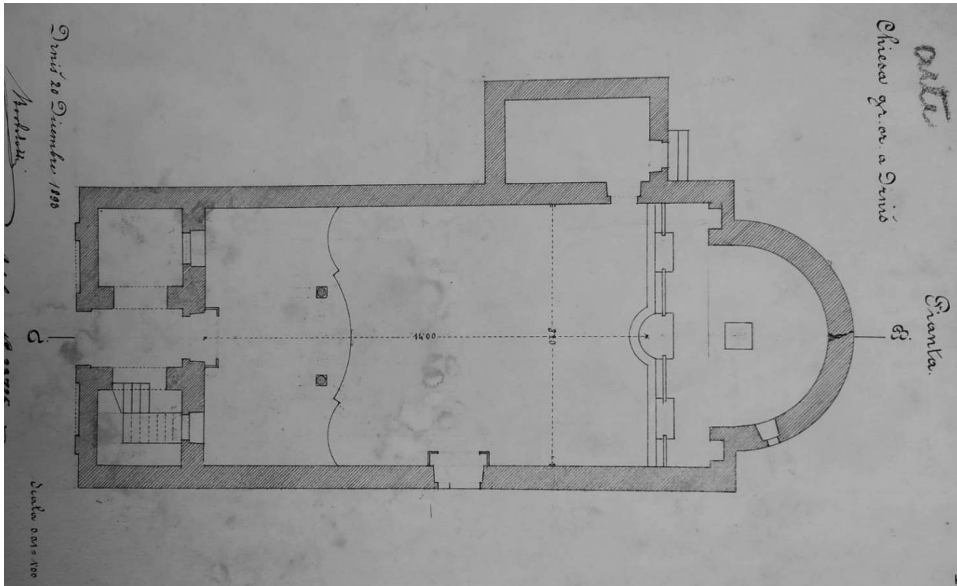
U Državnom arhivu u Zadru sačuvani su nacrti stare pravoslavne crkve. Nacrti su nastali u Drnišu 20. prosinca 1893. godine (*20. Dicembre 1893.*) – tlocrt, uzdužni i poprečni presjek te nacrt zapadnog pročelja crkve. Na samim rubovima nacрта zabilježena je kratka legenda *Chiesa gr. or. a Drniš*, koju valja čitati kao *Chiesa greca ortodossa a Drniš*, odnosno grčka pravoslavna crkva u Drnišu.

Sačuvana arhitektonska dokumentacija iz 1893. godine ukazuje na to da je na mjestu današnje pravoslavne crkve Uspenja Presvete Bogorodice postojala jednobrodna crkva s

²⁴ Karlo KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska za hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji«, *Kačić : zbornik Fra-njevačke provincije Presvetoga Otkupitelja = acta Provinciae ss. Redemptoris Ordinis Fratrum Minorum in Croatia*, god. 8, Split, 1976., str. 177.

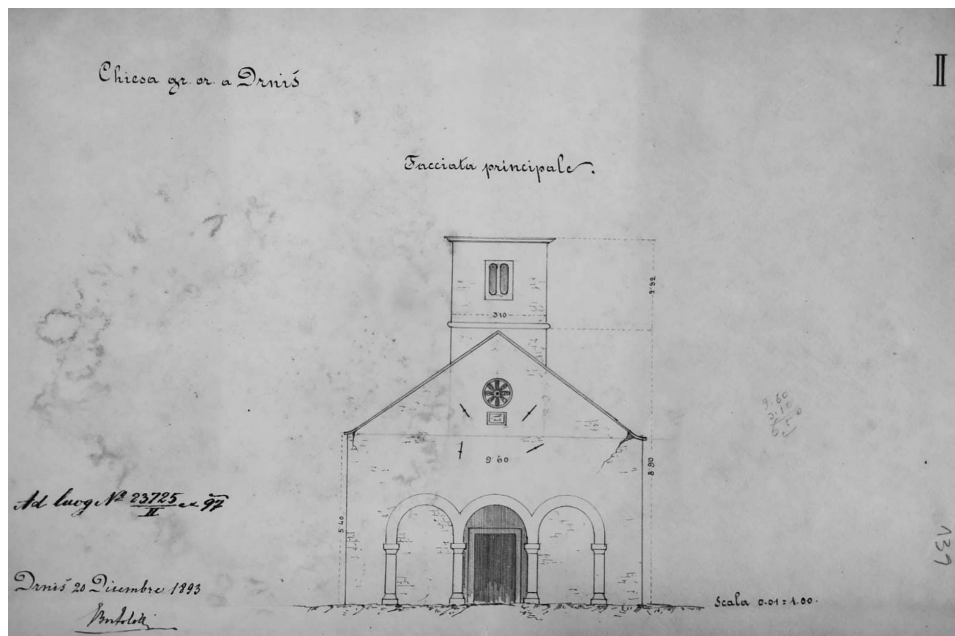
polukružnom apsidom orijentiranom prema jugoistoku (preslijilo ju je glavno pročelje s ulazom i aksijalnim zvonikom postojeće pravoslavne crkve). Zahvaljujući sačuvanom nacrtu pročelja (Slika 6) danas znamo njegove dimenzije. Ukupna visina pročelja, zajedno sa zvonikom, iznosila je 11,82 metra. Pročelje je bilo širine 9,60 metara, a visine 5,40. Stranice zvonika bile su dimenzija 3,10 i visine 2,91 metar. Glavno pročelje orijentirano prema sjeverozapadu (položaj apside postojeće pravoslavne crkve) bilo je raščlanjeno tri ma arkadama od kojih su dvije bočne bile slijepe, a kroz središnju se ulazilo u predvorje iz kojeg se pristupalo koru i zvoniku (stubište u zapadnoj bočnoj prostoriji) te glavnom ulazu u crkveni brod. Krovni zabat glavnog pročelja bio je raščlanjen pločom s nepoznatim natpisom i rozetom. Nad krovnim zabatom nalazio se aksijalni zvonik koji je 1893. dokumentiran s ravnim krovom, što potvrđuje i razglednica²⁵ koja je putovala u listopadu 1899. godine.

Uz ulaz na glavnom pročelju brodu crkve moglo se pristupiti iz još dvaju smjerova – kroz vrata na jugozapadnom pročelju i kroz kapelu na sjeveroistočnom pročelju crkve. Kapela je bila pravokutne tlocrtne osnove i moglo joj se pristupiti iz smjera dvorišta preko dviju stuba. Na jugoistoku je bilo smješteno svetište, uzdignuto za nekoliko stuba u odnosu na *quadratum populi* te ograđeno ikonostasom s trima ulazima u svetište. Središnji ulaz u svetište naglašen je polukružnom stubom. Uz ramena apside nalazile su se pastoforije. U sredini svetišta bio je postavljen oltar kvadratne osnove. Prirodna svjetlost dolazila je s južne strane apside gdje se nalazio prozorski otvor.

Slika 5. Tlocrt stare pravoslavne crkve u Drnišu (izvor: HR-DAZD-89, Namjesništvo za Dalmaciju – Građevinski odjel, Drniš: gradnja pravoslavne crkve 1901. – 1909., D,60.A1, br. 139, tav. I.)

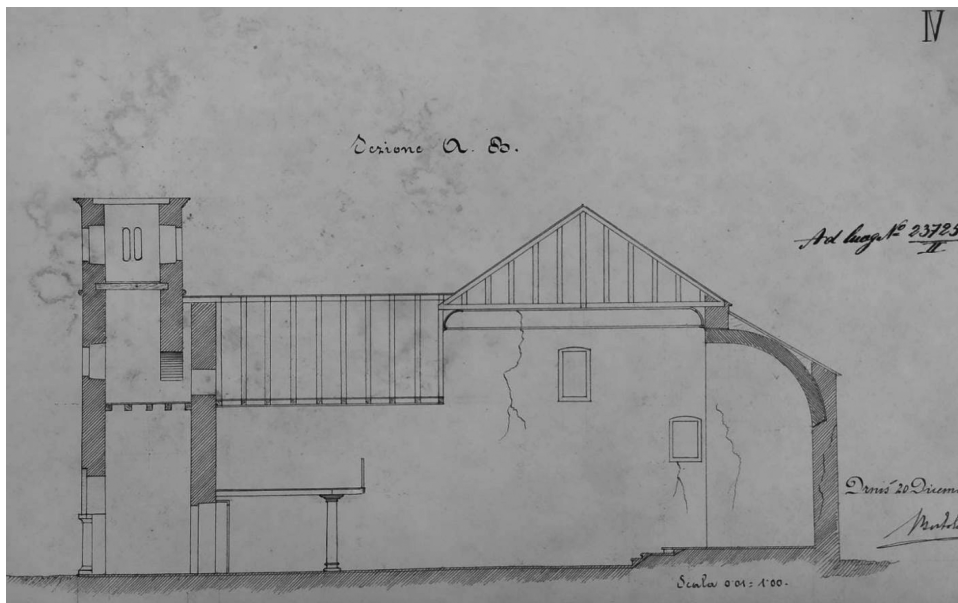
²⁵ Vidi: D. GAURINA, J. ZANINOVIĆ, *Drniš na starim grafikama*, str. 35.

Slika 6. Pročelje stare pravoslavne crkve u Drnišu (izvor: HR-DAZD-89, Namjesništvo za Dalmaciju – Građevinski odjel, Drniš: gradnja pravoslavne crkve 1901. – 1909., D,60.A1, br. 139, tav. II.)

Prema uzdužnom presjeku građevine (Slika 7) i nacrtu zapadnog pročelja (Slika 8) vidljivo je da je riječ o građevini čiji je sjeverozapadni dio broda bio pokriven dvostrešnim krovom, a uzdignutiji volumen pred svetištem četverostrešnim. Polukalota apside bila je pokrivena stožastim krovom. Isto tako, iz navedenih nacрта možemo uočiti i raspored prozorskih otvora stare crkve. Na nacrtu jugozapadnog pročelja vidljivo je kako je ono bilo rastvoreno trima pravokutnim prozorskim otvorima. Prozori u donjoj zoni bili su opremljeni konzolno istaknutim okapnicama s jednostavnom profilacijom. S druge strane, sjeveroistočno pročelje bilo je raščlanjeno dvama prozorskim otvorima, što se očituje iz uzdužnog presjeka crkve.

Ono što je posebno zanimljivo jest činjenica kako na uzdužnom presjeku crkve nedostaju vrata kapele koja su ucrтана na tlocrtu iz 1893. godine. Da je komunikacija između kapele i prostora crkve zaista postojala svjedoči i prijedlog nacрта nove crkve iz 1890. godine na kojem je ucrтano i postojeće stanje tadašnje crkve.

Slika 7. Uzdužni presjek stare pravoslavne crkve u Drnišu (izvor: HR-DAZD-89, Namjesništvo za Dalmaciju – Građevinski odjel, Drniš: gradnja pravoslavne crkve 1901. – 1909., D,60.A1, br. 139, tav. IV.)

Slika 8. Nacrt zapadnog pročelja stare pravoslavne crkve u Drnišu ((izvor: HR-DAZD-89, Namjesništvo za Dalmaciju – Građevinski odjel, Drniš: gradnja pravoslavne crkve 1901. – 1909., D,60.A1, br. 139, tav. III.)

Na situacijskom planu s prijedlogom nacрта iz 1890. godine (Slika 9) nalazi se i prikaz postojećeg stanja. Navedeni prikaz je od iznimnog značenja zbog toga što sadrži i prikaz ograde oko dvorišta crkve te građevine i komunikaciju u njezinu bližem krugu. Uokolo cijele crkve nalazilo se ograđeno dvorište. Ogradni zid bio je nepravilnoga četverokutnog oblika. Ograđenom prostoru crkve pristupalo se kroz dvojna vrata smještena na jugoistoku u blizinu apside. Sa sjeverozapada crkveno dvorište definirano je općinskom cestom (*stradella comunale*) – uz koju se u to vrijeme nalazio dio kompleksa Vilčić, koji je srušen početkom šezdesetih godina 20. stoljeća – i starom drniškom tržnicom (*Pijaca*), koja je na situacijskom tlocrtu označena kao *Piazza del mercato*.

Već na situacijskom tlocrtu iz 1890. godine vidljiva je namjera promjene orijentacije crkve u odnosu na onu staru. Glavno pročelje smješteno je na jugoistok, a svetište na sjeverozapad. Razlog promjene orijentacije crkve možemo tražiti u prilagodbi novoga sakralnog prostora tadašnjem središnjem gradskom trgu. Naime, u razdoblju 19. stoljeća glavno gradsko središte predstavljao je prostor ispred zgrade općine. Uz zgradu općine, kompaktno gradsko središte činila je obližnja tržnica. Uslijed promjene orijentacije crkve i prilagodbe postojećoj situaciji gradskog središta, projektom je bila predviđena promjena smjera površine i položaja ogradnih zidova pripadajućeg joj dvorišta. Predviđenim izmjenama predviđen je jedan ulaz u dvorište u aksijalnoj osi crkve umjesto dotad postojećih dvaju ulaza. Prema središnjem ulazu trebalo je voditi polukružno stubište koje se stupnjevito sužava prema ulazu. U sjevernom i istočnom dijelu dvorišta nije bila predviđena promjena stoga što su ti dijelovi već bili prilagođeni postojećim prometnim komunikacijama, tj. općinskim cestama.

2.3. Od zatvaranja do rušenja stare crkve

Stara pravoslavna crkva u Drnišu zatvorena je 1888. godine zbog lošeg stanja. Po njezinu zatvaranju euharistijsko slavlje prebačeno je u grobljansku crkvu sv. Arhanđela na izlazu iz grada Drniša.²⁶ Da se crkva zaista nalazila u lošem stanju može se iščitati iz nacрта nastalih 1893. godine. Na tlocrtom prikazu građevine u samom tjemenu apside vidljiva je velika pukotina (Slika 5). Isto tako, na uzdužnom presjeku stare pravoslavne crkve u Drnišu vidljive su velike pukotine u istočnom bočnom zidu kao i na zidu apside (Slika 7). Pukotine su evidentirane i na zapadnom pročelju. Isto tako, žbuka uz bočna vrata crkve je otpala (Slika 8).

Po zatvaranju crkve lokalni pravoslavci su tražili od dalmatinske vlade izgradnju nove. U konačnici, vlada je dala izraditi nacrt nove pravoslavne crkve. Kako je projekt nove pravoslavne crkve trebao koštati 56 000 funti, vlada ga nije mogla odobriti zbog visine troškova.²⁷

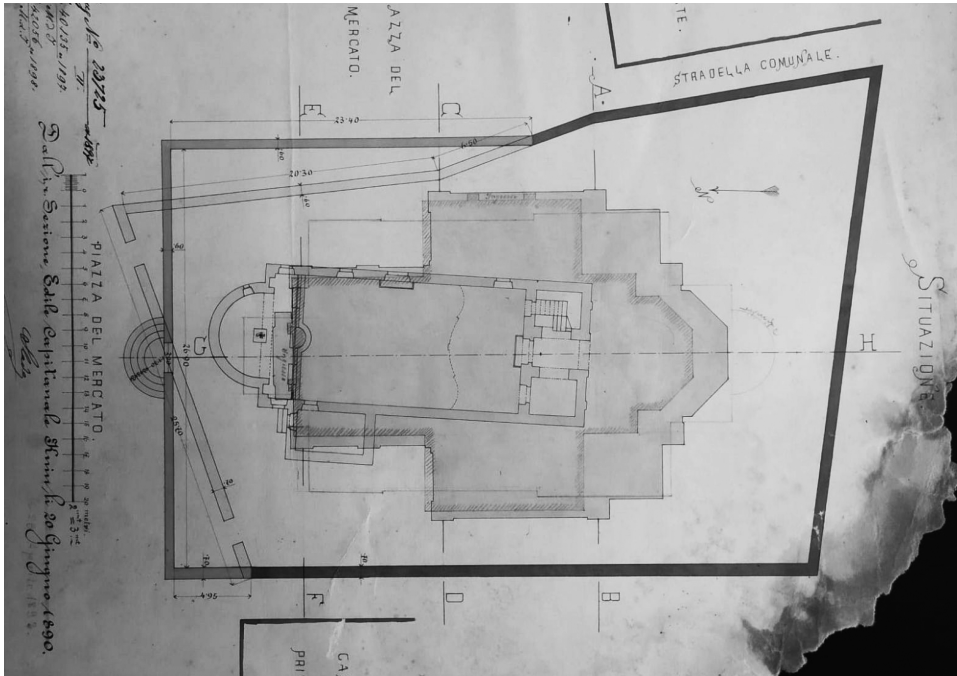
Od prvog projekta nove pravoslavne crkve u Drnišu sačuvan je samo jedan tlocrt iz 1890. godine, koji se također nalazi u Državnom arhivu u Zadru. Tlocrt iz 1890. godine izradila je Graditeljska sekcija u Kninu dana 20. lipnja 1890. godine. Uz tlocrt postojećeg stanja

²⁶ K. KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska«, str. 177.

²⁷ *Isto*.

na tom dokumentu ucrtano je čak tri prijedloga novih crkava. Nažalost, sačuvani nacrt iz 1890. godine nije detaljno izrađen te nam pruža samo djelomičnu sliku projekta iz 1890. godine. Prema navedenom nacrtu na mjestu stare crkve izrađena su čak tri prijedloga shematskog tlocrta nove crkve:

1. crkva u obliku latinskog križa s poligonalnom apsidom;
2. crkva T-tlocrta s poligonalnom apsidom;
3. tlocrt koji odgovara Ivekovićevu projektu crkve.

Slika 9. Situacijski tlocrt iz 1890. godine sa skicama prijedloga izgleda nove crkve izvor: HR – DAZD – 384, Nacrti građevinskih objekata u Zadru 1822. – 1942., Projekt pravoslavne crkve u Dmišu, br. 138, X/Z).

Prije analize iznesenog arhivskog dokumenta potrebno je naglasiti kako je na njemu krivo ucrtan sjever, koji se zapravo nalazi u suprotnom smjeru u odnosu na označeni. Prema prijedlogu tlocrta iz 1890. godine crkvi u obliku latinskog križa i crkvi T-tlocrta projektirana su glavna pročelja iste širine. Međutim, potonjoj crkvi je na pročelju predviđen i jedan uži volumen. Budući da je sačuvan samo taj situacijski tlocrt, nije moguće sa sigurnošću tvrditi je li riječ samo o pristupnom stubištu glavnom ulazu, o nekakvoj nadstrešnici ili o rizalitu. Glavni ulaz crkve u obliku latinskog križa naglašen je dvama plitkim istacima. Predviđen je i bočni ulaz (*ingresso*) na jugozapadnom pročelju sa zapadne strane. Organizacija unutarnjeg prostora nije prikazana na situacijskom tlocrtu, ali je kod obaju tlocrta evidentna težnja spajanja longitudinalnog i centralnog tlocrta. Kao što je već napisano,

svetište obiju crkava trebalo je biti poligonalnog oblika. U planiranju poligonalnog svetišta možemo prepoznati utjecaj bizantske arhitekture.

Posebno zanimljivo na situacijskom tlocrtu iz 1890. godine jest prikaz tlocrta koji je identičan tlocrtu crkve iz 1897. godine. Tlocrt crkve u obliku latinskog križa kao i tlocrt crkve koja je identična Ivekovićevu projektu iz 1897. godine ucrtani su upotrebom grafitne olovke. S obzirom na navedeno, postavlja se pitanje je li se Ćiril Metod Iveković prilikom izrade projekta pravoslavne crkve vodio ranijim tlocrtom crkve ili je pak tlocrt crkve iz 1897. godine naknadno ucrtan na projekt iz 1890. godine? Kako je ostatak arhitektonske dokumentacije iz 1890. godine nepoznat, odgovor na to pitanje, nažalost, nije moguće dati.

3. Nuova Chiesa greca ortodossa di Dernis

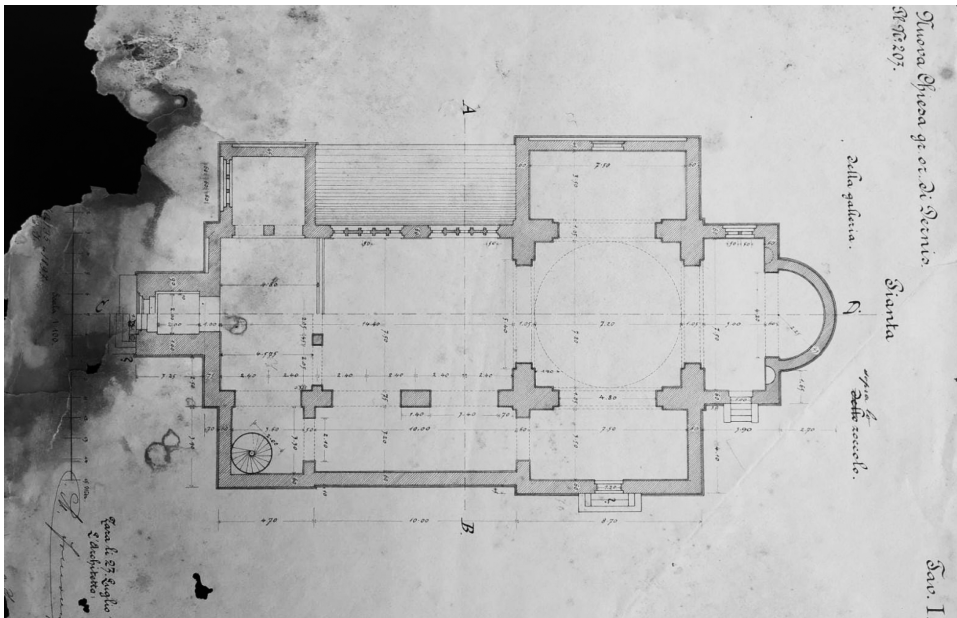
U Državnom arhivu u Zadru u sklopu fonda nacрта građevinskih objekata u Zadru (1822. – 1942.) nalaze se i nacrti nove pravoslavne crkve u Drnišu, čiji je autor Ćiril Metod Iveković.²⁸ Nacrti su nastali u Zadru 1897. godine. Uz projekt nove pravoslavne crkve u Drnišu, Iveković je također sudjelovao u izgradnji pravoslavnih crkva u Erveniku i Ivoševcima.²⁹ Kao što je već spomenuto, na nacrtu iz 1890. godine ucrtan je tlocrt koji je u potpunosti identičan tlocrtu Ivekovićeve pravoslavne crkve.

Nije poznato je li se prilikom izrade projekta Iveković držao jednog od nacрта Graditeljske sekcije u Kninu, kopiravši ga, ili je pak Iveković ili netko drugi naknadno intervenirao na nacrtu iz 1890. godine, ucrtavši tlocrt crkve iz 1897. godine.

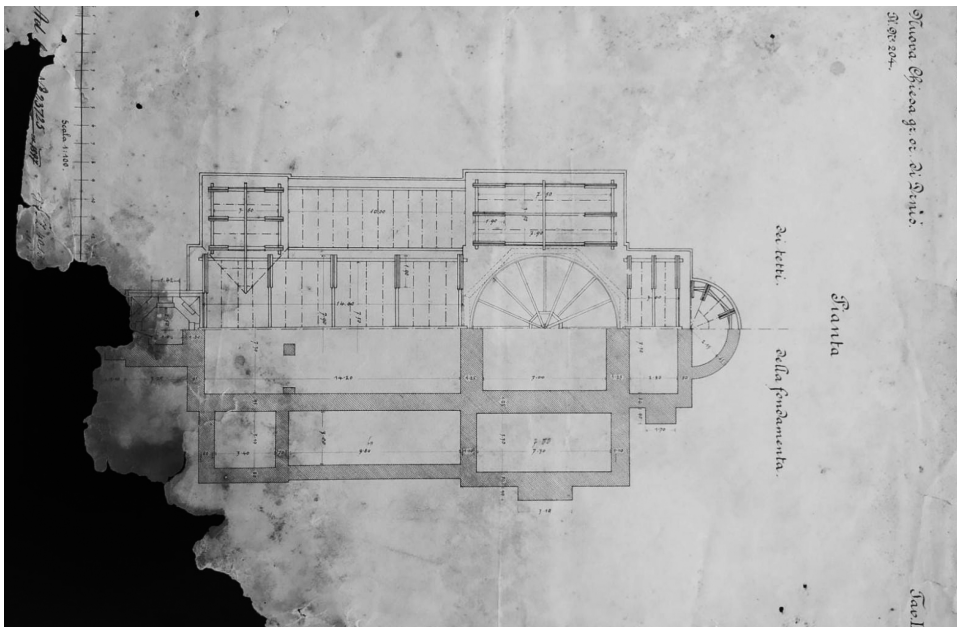
Prema projektu iz 1897. godine na mjestu stare pravoslavne crkve planirana je longitudinalna građevina s aksijalnim zvonikom na pročelju (Slika 10) te dvama upisanim transeptima koji se mogu iščitati iz tlocrta temelja i krovne konstrukcije (Slika 11). Jugoistočni upisani transept je uži od onog sjeverozapadnoga. U istočnom kutu jugoistočnog transepta projektirano je kružno stubište kojim se pristupalo koru. Prostor za vjernike prema tom projektu je trobrodan. Na sjecištu sjeverozapadnog transepta i središnjeg broda crkve predviđena je kupola, čiji je promjer trebao iznositi 7,20 metara. Na sjeverozapadu je projektirano svetište s polukružnom apsidom u čijim su ramenima projektirane obredne niše pastoforija.

²⁸ Ćiril Metod Iveković (1864. – 1933.), poznati je hrvatski arhitekt koji je 1884. godine završio Višu obrtnu školu u Beču, a potom i Akademiju likovnih umjetnosti 1889. godine u Beču. Među Ivekovićevim projektima posebno se ističu projekti biskupske palače u Splitu, crkve u Klisu, vijećnice u Sarajevu itd. Iveković se bavio i restauriranjem nepokretnih kulturnih dobara kao i arheološkim istraživanjima antičkih i srednjovjekovnih lokaliteta. Također je publicirao brojne radove na temu vlastitih konzervatorskih i arheoloških istraživanja, ali i raznih povijesno-umjetničkih. Od 1920. pa sve do smrti 1933. godine radio je kao redoviti profesor u Zagrebu na Visokoj tehničkoj školi. Darja TOMIĆ, »IVEKOVIĆ, Ćiril Metod«, *Hrvatski biografski leksikon*, dostupno online URL: <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=115> (zadnje posjećeno 20. studenoga 2022.).

²⁹ Slavica MARKOVIĆ, *Ćiril Metod Iveković: arhitekt i konzervator*, Zagreb, 1992., str. 70.

Slika 10. Ćiril Metod Iveković – Tloert galerije iz 1897. godine (izvor: HR – DAZD – 384, Nacrti građevinskih objekata u Zadru 1822. – 1942., Projekt pravoslavne crkve u Drnišu, br. 138, X/Z, tav. I.).

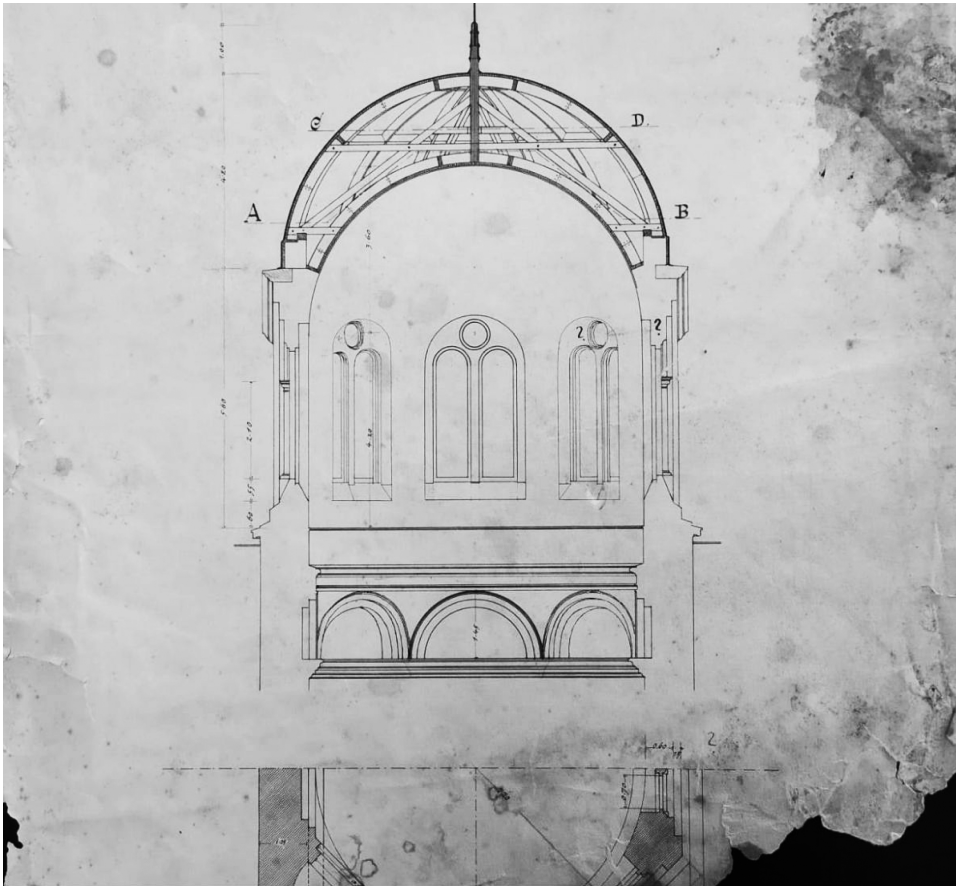

Slika 11. Tloert temelja i krovne konstrukcije (izvor: HR – DAZD – 384, Nacrti građevinskih objekata u Zadru 1822. – 1942., Projekt pravoslavne crkve u Drnišu, br. 138, X/Z, tav. II.).

Najzanimljiviji dio Ivekovićeve projekta iz 1897. godine jest projekt kupole (Slike 12 i 13) na sjecištu središnjeg broda i sjeverozapadnog upisanog transepta. Prema nacrtima iz 1897. godine kupola je trebala počivati na pilonima L-tlocrta, koji tvore kvadratnu osnovu nad kojom je projektiran osmerokutni tambur. Prijelaz s kvadratne na poligonalnu osnovu riješen je trompama. Zidni plašt tambura kupole u projektu je raščlanjen biforama nad kojima se nalaze profilirani slijepi lukovi.

Slika 12. Poprečni presjek crkve (izvor: HR – DAZD – 384, Nacrti građevinskih objekata u Zadru 1822. – 1942., Projekt pravoslavne crkve u Drnišu, br. 138, X/Z).

Slika 13. Projekt kupole, presjek (izvor: HR – DAZD – 384, Nacrti građevinskih objekata u Zadru 1822. – 1942., Projekt pravoslavne crkve u Drnišu, br. 138, X/Z, tav. VII).

Početak izgradnje pravoslavne crkve trebao je biti u proljeće 1897. godine, ali je ono ipak odgođeno. Dopisnik *Srpskog glasa* svoje nezadovoljstvo odgađanjem izgradnje nove pravoslavne crkve iznio je u primjerku časopisa iz lipnja 1897. godine. Isti dopisnik upućuje prosvjedne note i u svibnju 1898. godine navodeći, među ostalim, kako je stara crkva zatvorena prije deset godina te kako se, unatoč obećanjima, nije krenulo u rušenje stare i izgradnju nove crkve.³⁰ Iako je početak radova na izgradnji crkve bio obećan još u proljeće 1897. godine, Ministarstvo za bogoštovlje i nastavu u Beču odobrit će Ivekovićev projekt tek 1898. godine.³¹ U konačnici, stara pravoslavna crkva srušena je 1898. godine, a izgradnja nove crkve započela je na blagdan Velike Gospojine 28. kolovoza 1899. godine.

³⁰ K. KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska«, str. 117.

³¹ S. MARKOVIĆ, *Čiril Metod Iveković*, str. 70.

Nedugo zatim u temelje nove crkve bit će uzidane i moći.³² U broju *Narodnog lista* od 18. kolovoza 1900. godine, u tekstu napisanom 13. kolovoza 1900., zabilježeni su financijski problemi prilikom izgradnje crkve. Uslijed financijskih poteškoća, tadašnji paroh Kukolj i crkveni tutor Simo Manojlović (Mali Vuk) nastojali su žurno preko Općine utjerati od vjernika 15 000 kruna za potrebe izgradnje crkve. Međutim, kako je Općina, sudeći prema tekstu iz 1900. godine, i prije potraživala novac za izgradnju crkve, došlo je do određenog nezadovoljstva među siromašnim stanovništvom. Kako se narod krenuo buniti, Kukolj i Manojlović su poslali brzojav poglavarstvu u Knin u kojem se navodilo kako »obćina guli siromašni narod, i da šalje kojekuda lažna izvješća«. Kako bi se općina ogradila od lažnih optužaba, podigla je tužbu protiv predsjednika i dvanaest vijećnika koji su potpisani u brzojavu. U konačnici, ispostaviti će se kako su jedini pravi potpisnici bili Kukolj i Manojlović te će za to biti kažnjeni.³³

Nakon sedam godina rada pravoslavna crkva u Drnišu bila je gotova u ljeto 1906. godine, ali još uvijek nije bila predana crkvenoj upravi.³⁴ Vlasništvo nad crkvom bit će predano upravi 21. studenoga 1906. godine. U konačnici, izgradnja crkve koštala je preko 120 000, a ikonostas 8000 kruna. Ikonostas pravoslavne crkve u Drnišu izrađen je djelomično u Zadru, a djelomično u Beču.³⁵ Crkva je, u konačnici, blagoslovljena 21. lipnja 1908. godine. Blagoslov crkve predvodio je vladika Nikodim Milaš, uz koncelebraciju vladike Dositeja Jovića i 24 svećenika. U čast blagoslova pravoslavne crkve u Drnišu je nastupala »šibenska sokolaška glasba«, a u zgradi općine organiziran je ručak. Drniška varoš bila je »izkićena sagovima i zastavama«³⁶.

U odnosu na nacрте iz 1897. godine i realiziran projekt pravoslavne crkve vidljiva su određena odstupanja. Najveća odstupanja uočljiva su u središnjem prostoru crkve, gdje je na sjecištu središnjeg broda i sjeverozapadnog transepta izostavljena izgradnja tambura s kupolom. Unatoč tomu što projekt kupole nije realiziran, duh bizantske arhitekture očituje se na samom pročelju crkve, gdje je izgrađen aksijalni zvonik s plitkom kupolom.

Pročeljem crkve dominira već spomenuti masivni aksijalni zvonik. Prizemlje i prvi kat zvonika su četverokutne tlocrtne osnove. U prizemlju zvonika smješten je glavni ulaz u crkvu naglašen portalom s lučnim otvorom koji se blago stupnjevito uvlači u zidnu masu. Iznad samog luka nalazi se uski zabat s jednostavnom profilacijom. Prvi kat zvonika rastvoren je jednostavnom rozetom. Na drugom, završnom katu zvonika dolazi do prijelaza s kvadratnog na osmerokutni tlocrt. Završni kat zvonika rastvoren je na svakoj stranici s jednom monoforumom. U gornjoj razini krakovi jugoistočnog transepta rastvoreni su polukružnim triforama putem kojih je osvijetljen prostor kora i bočnih brodova. Središnja lađa izdignuta je u odnosu na bočne te je sa svake strane rastvorena dvama nizovima polifora. Prostor središnje lađe odvojen je od bočnih brodova nizom od triju arkada sa svake strane koje počivaju na masivnim stupovima. Središnji brod i njemu poprečno položen sjeve-

³² K. KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska«, str. 117.

³³ Sveučilišna knjižnica u Splitu (dalje: SVKST), *Narodni list*, br. 64, Zadar, 18. kolovoza 1900.; K. KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska«, str. 117.

³⁴ SVKST, *Narodni list*, br. 59, Zadar, 23. srpnja 1906. godine; K. KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska«, str. 117.

³⁵ K. KOSOR, »Drniš u ogledalu tiska«, str. 117.

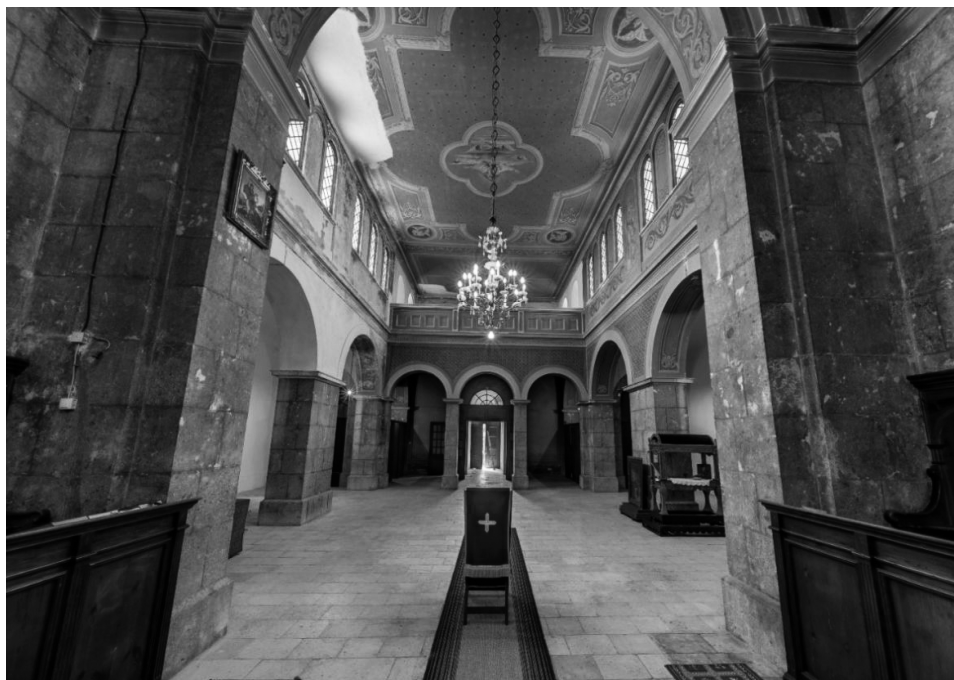
³⁶ SVKST, *Narodni list*, br. 51, Zadar, 25. lipnja 1908. godine.

rozapadni transept jednake su širine. Na istočnoj i zapadnoj strani sjevernog transepta postoje bočni ulazi u crkvu, a nad njima se nalazi rozeta. Prostor svetišta uzdignut je u odnosu na ostatak crkve. Visinska razlika savladana je trima stubama. Stubište je u središtu naglašeno s tri polukružne stube koje su ispupčene. U prostor svetišta može se pristupiti s istočne strane.

Uspoređujući nacрте iz 1897. godine s realizacijom, vidljiva je Ivekovićeva težnja eklektizmu, odnosno spajanju elemenata bizantske i romaničke arhitekture. Kako u konačnici, kao što je već napisano, projekt kupole u duhu bizantske arhitekture nije realiziran, građevinom dominiraju neoromaničke stilske odlike. Arhitektura neoromanike očituje se u masivnosti crkve bazilikalnog tipa. U eksterijeru s istočne i zapadne strane u gornjoj razini obaju krakova duh neoromanike očituje se u lezenama koje su povezane nizom slijepih padajućih lukova.

Slika 14. Izgled pravoslavne crkve u Drnišu danas (foto: Frane Prpa)

Slika 15. Unutrašnjost pravoslavne crkve u Drnišu (<https://www.drnis360.com/>)

Zaključak

Grafički povijesni izvori – konkretno katastarske mape Drniša iz 1710. i 1725. godine – kao i dosad neobjavljena arhitektonska dokumentacija pohranjena u Državnom arhivu u Zadru omogućili su ubikaciju i okvirnu dataciju crkve *di rito greco*, kao i uspostavu kronologije kontinuiteta realiziranih i samo projektiranih sakralnih zdanja na položaju današnje pravoslavne crkve Uspenja Presvete Bogorodice u Drnišu.

Prva poznata crkva *di rito Greco* u Drnišu izgrađena je između 1683. i 1710. godine na mjestu današnje pravoslavne crkve Ćirila Metoda Ivekovića. Prvo sakralno zdanje tog lokaliteta na katastarskim mapama iz prve polovine 18. stoljeća prikazano je s ravnim začeljem orijentiranim prema jugoistoku, trostrešnim krovom i zvonikom na pročelju, u aksijalnoj osi crkve. Austrijski katastar (1828.), situacijski tlocrt iz 1890. i arhitektonska dokumentacija postojećeg stanja crkve iz 1893. dokazuju da se na lokalitetu tijekom cijelog 19. stoljeća nalazila jednobrodna crkva s pročelnim zvonikom u aksijalnoj osi crkve te polukružnom apsidom orijentiranom prema jugoistoku. Ta je crkva zbog trošnosti 1888. zatvorena, a zatim i srušena 1898. godine.

Na situacijskom tlocrtu iz 1890. istodobno je prikazana trošna stara crkva te nekoliko potencijalnih tlocrta za novu crkvu, kojoj je u odnosu na staru promijenjena orijentacija

pa je svetišta orijentirano prema sjeverozapadu. Promjene orijentacije valja promatrati i u kontekstu novonastale urbanističke situacije, tj. formiranja novog gradskog središta.

Nova pravoslavna crkva sagrađena je prema projektu Ćirila Metoda Ivekovića 1908. godine. Usporedbom postojećeg stanja i projekta datiranog 1897. godine zamijećena su odstupanja od projekta zbog nedostatka novca.

Na temelju svega iznesenog jasno je vidljiva bogata sakralna slojevitost položaja na kojem se danas nalazi pravoslavna crkva Uspenja Presvete Bogorodice. Osim toga, dodatno je obogaćen korpus sakralne arhitekture Drniša, koji sadržava katoličke, islamske i pravoslavne bogomolje.

SUMMARY

THE SACRAL LAYERING OF THE POSITION OF THE ORTHODOX CHURCH OF THE ASSUMPTION OF THE BLESSED VIRGIN MARY IN DRNIŠ

In the preserved records from the Venetian rule in Drniš, in the late seventeenth century, but even during the eighteenth century, one can find mention of three Roman-Catholic churches: St. Anthony, St. Barbara, and St. Rocco. Besides these churches, preserved sources mention one more church that provided spiritual care for the newcomers, who declared themselves as believers di rito Greco. The oldest pictorial representation of this church by di rito Greco is preserved in the sketch of the cadastral plan of Drniš from 1710. In this sketch the church is marked as Chiesa di sant' Maria d' Grecij. Since the last written mention of this church dates from 1741, it is not possible to trace its historical development until 1828, when the church was included in the Austrian cadastral map. In the view of the fact that the church from the beginning of the eighteenth century differs from its representations from the nineteenth century, question arises whether it was the same church, or the building undergone some architectural upgrades over the time, or it was a completely new church built sometime between 1741 and 1828. The analysis has revealed that due to its poor condition, the church was closed in 1888, later demolished in 1898, and a new church was built in its place. The first plans for the new Orthodox church were made by the Construction Department of Knin in 1890, but these plans were not accepted due to the high costs. The project of the new Orthodox church was finally completed in 1897 by the famous Croatian architect Ćiril Metod Iveković. After Iveković's project was approved by the Ministry of Theology and Education in 1898, the construction of the church began in the summer of 1899, on the occasion of the feast of the Assumption (August 28). Nine years will pass from the blessing of the foundation stone in 1899 to the blessing of the new church. The reason for such a long time of building the new church was lack of financial assets. Finally, the church was ceremonially opened and blessed on June 21, 1908.

KEY WORDS: *Ćiril Metod Iveković, Drniš, neo-Romanesque style, Venetian cadaster, Orthodox church, urban development of Drniš*

